

IN MEMORIAM

PROF. UNIV. DR. NICOLAE BOCȘAN (1947-2016)

La 19 iunie 2016, s-a stins din viață la doar 69 de ani profesorul Nicolae Bocșan, în urma unei boli necruțătoare. O mare pierdere pentru comunitatea academică din Transilvania și Banat, dar și pentru toți cei care au avut privilegiul să-l cunoască.

Născut la Bocșa, în 24 septembrie 1947, profesorul Nicolae Bocșan a urmat studiile primare, gimnaziale și liceale în localitatea natală, iar în 1970 a obținut licența în istorie la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde s-a bucurat de sprijinul și prțuirea unor istorici de excepție: Constantin Daicoviciu, David Prodan, Pompiliu Teodor, Camil Mureșan, Ștefan Pascu etc. În 1985 a devenit doctor în istorie, cu teza *Români din Banat în epoca Luminilor*.

După un stagiul de bibliograf la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca (1970-1978), Nicolae Bocșan și-a început cariera universitară în anul 1978, când a ocupat postul de asistent la Facultatea de Istorie și Filosofie din cadrul Universității Babeș-Bolyai. A parcurs toate etapele carierei universitare: asistent universitar (1978-1982), lector (1982-1990), conferențiar (1990-1994), profesor universitar (1994-2015), predând disciplinele: Istoria modernă a României; Relații internaționale în epoca modernă; Istoria bisericii românești în epoca modernă.

Paralel cu activitatea științifică și didactică, profesorul Nicolae Bocșan a ocupat și importante funcții de conducere în cadrul Universității Babeș-Bolyai: prodecan al Facultății de Istorie și Filosofie (1991-1992); decan al Facultății de Istorie și Filosofie (1992-1996); prorector (1996-2004; 2008); rector (2004-2008); director la Institutul de Istorie Ecleziastică a Universității „Babeș-Bolyai” (2002-2016) etc.

Profesorul Nicolae Bocșan a lăsat în urmă o impresionantă operă, peste 400 de lucrări, studii, articole și recenzii, continuând și deschizând, în același timp, noi direcții de cercetare. În perioada în care a lucrat la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca ca bibliotecar-documentarist, s-a remarcat prin elaborarea unor ghiduri dedicate studenților și prin colaborarea la realizarea *Bibliografiei istorice a României*, volumele IV, V, VI și VII.

Una dintre direcțiile esențiale de cercetare a vizat istoria iluminismului din Banat. Nu întâmplător lucrările publicate pe această temă s-au bucurat de aprecierile celui mai înalt for cultural-științific. Astfel, monografia *Contribuții la istoria iluminismului românesc*, Timișoara, Editura Facla, 1986 a primit Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române, iar lucrarea *Franța și Banatul 1789-1815*, Reșița,

Editura Banatica, 1994, (în colaborare cu Mihai Duma și Petru Bona), premiul „George Barițiu”.

Un interes deosebit a manifestat profesorul Bocșan față de Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania și Banat. Pe această temă au văzut lumina tiparului mai multe lucrări: *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988 (considerată de mulți exegeți drept cea mai bogată ediție de memorialistică referitoare la revoluția de la 1848 din istoriografia românească), *Revoluția de la 1848 din Transilvania în memorialistică*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000, ambele în colaborare cu Valeriu Leu și *Revoluția de la 1848 în Munții Apuseni. Memorialistică*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2003, în colaborare cu Rudolf Gräf.

Un alt domeniu abordat de profesorul Nicolae Bocșan a fost istoria bisericii. Dintre lucrările publicate pe această temă amintim: *Etnie și confesiune în Transilvania* (sec. XIII-XIX), Oradea, Editura Fundația „Cele Trei Crișuri”, 1994, (în colaborare cu Ioan Lumperdean și Ioan Aurel Pop); *Biserica Română Unită la Conciliul Ecumenic Vatican I (1869-1870)*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2001, (în colaborare cu Ion Cârja); *Andrei Șaguna. Corespondența, vol. I-V*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2005-2011, (în colaborare cu Ioan Vasile Leb, Gabriel Gârdan, Bogdan Ivanov, Pavel Vesa, Vasa Lupulovici, Ioan Herbil, Beatrice Dobozi și Marius Eppel); *Memoriile unui ierarh uitat: Victor Mihályi de Apșa (1841-1918)*, ediție, studiu introductiv și note în colaborare cu Ion Cârja și Luminița Wallner-Bărbulescu, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2009; *Evoluția Instituțiilor Episcopale în Bisericele din Transilvania. Partea I: De la începuturi până la 1740*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2010, (în colaborare cu Dieter Brandes și Olga Lukács); *Ioan Boroș. Memorialistica*, ediție, studiu introductiv și note în colaborare cu Valeriu Leu, Ion Cârja, Costin Feneșan, Cristian Sabău, Mihaela Bedecan și Loránd Mádly, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2012.

Profesorul Nicolae Bocșan a fost preocupat și de fenomenul militantismului național românesc și mecanismele sale de funcționare în Transilvania și Banat în epoca modernă. Amintim în acest sens lucrările: *Memorandul: 1892-1894. Ideologie și acțiune politică românească*, București, Editura Progresul Românesc, 1992, (în colaborare cu Pompiliu Teodor, Liviu Maior, Doru Radosav, Toador Nicoară, Șerban Polverejan) și *Ideea de națiune la românii din Transilvania și Banat (secolul al XIX-lea)*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1997.

În sfârșit, o altă direcție majoră de cercetare promovată de profesorul Bocșan, pe fondul comemorării centenarului Marelui Război, se referă la memorialistica bănățeană a Primului Război Mondial. În acest sens, până în prezent au fost publicate trei volume consistente: *Marele Război în memoria bănățeană (1914-1919)*, volum I-III, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană/ Centrul de Studii Transilvane, 2012-2015, (în colaborare cu Valeriu Leu, Mihaela Bedecan și Ionela Moscovici).

Profesorul Bocșan a scris mai multe cursuri pentru pregătirea studenților – *Manual multifuncțional de istorie modernă a României*, Cluj-Napoca, Editura

Presa Universitară Clujeană, 1998 (în colaborare cu Sorin Mitu, Toader Nicoară, Vasile Vesa); *Țările Române și Balcanii în secolul al XIX-lea și începutul secolului XX*, Curs universitar, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”, 2002 etc. – și a îngrijit remarcabile ediții – *60 de ani de la desăvârșirea unității de stat a României. București, Academia de Științe Sociale și Politice*, 1978 (în colaborare cu Pompiliu Teodor); *Damaschin Bojincă. Scrieri. De la idealul luminării la idealul național*, Timișoara, Editura Facla, 1978; *Școală și comunitate în secolul al XIX-lea. Circularele școlare bănățene*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2002 (în colaborare cu Valeriu Leu); *Episcopul Ioan Vancea. Pastorale și circulare: 1865-1869*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003 (în colaborare cu Mirela Andrei); *Ioan Boroș, Memorialistica*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2012 (în colaborare cu Valeriu Leu, Nicolae Bocșan, Ion Cârja, Costin Feneșan, Cristian Sabău); *Memoriile lui Pavel Jumanca, II*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2013 (în colaborare cu Valeriu Leu, Mihaela Bedecan) etc.

Pentru meritele sale deosebite, profesorul Nicolae Bocșan a fost recompensat cu numeroase titluri onorifice în țară și străinătate: Membru corespondent al Académie européenne des sciences, des arts et des lettres (Franța), Membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Cetățean de Onoare al orașului Bocșa (jud. Caraș Severin); Cetățean de Onoare al județului Caraș-Severin; Medalia „Pro meritis” a Universității din Graz (Austria-2010); Doctor Honoris Causa a Universității din Oradea (2010), Premiul de excelență al culturii române din Voivodina (2013).

Contribuțiile remarcabile la cunoașterea istoriei bisericii românești din Banat și Transilvania au fost apreciate atât de specialiști cât și de ierarhii celor două regiuni, care i-au oferit mai multe distincții: Ordinul Eparhial „Crucea Elie Miron Cristea”, clasa a II-a pentru mireni, din partea Episcopiei Caransebeșului, „Crucea Transilvană” pentru mireni, din partea Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, iar pentru recuperarea și valorificarea corespondenței episcopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna, în anul 2015, a fost distins, din partea Mitropoliei Ardealului, cu „Crucea Șaguniană” pentru mireni.

În același timp, profesorul Nicolae Bocșan a fost numit vicepreședinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (1995) și a fost cooptat, ca membru, în Comisia de Istoria Relațiilor Internaționale a Comitetului Internațional de Istorie, și în diverse comitete redacționale sau științifice ale unor reviste: „Studia Universitatis Babeș-Bolyai” (Cluj-Napoca), „Transylvanian Review” (Cluj-Napoca), „Colloquia” (Cluj-Napoca), „Caietele David Prodan” (Cluj-Napoca), „Analele Aradului” (Arad), „Banatica” (Reșița), „Arhiva Someșană” (Năsăud), „Astra Salvensis” (Salva), „Astra Sabesiensis” (Sebeș). De asemenea, profesorul Bocșan s-a remarcat de-a lungul timpului prin organizarea unor manifestări științifice internaționale, cu participanți din Statele Unite ale Americii, Italia, Germania, Rusia, Ungaria, Polonia, Grecia, Serbia, Austria, Israel, Olanda, Suedia etc., precum și prin participarea la o serie de congrese și conferințe internaționale la Madrid, Varșovia, Belgrad, Roma, Paris, Milano, Tübingen, Graz etc.

După 1990, într-o perioadă de căutări și contestații, profesorul Bocșan a fost numit președintele Comisiei naționale de organizare a olimpiadei de istorie. Era, și această numire, o recunoaștere a profesionalismului, cinstei și onestității dascălului clujean, de care s-au convins toți cei care au fost angrenați în organizarea și desfășurarea acestor concursuri.

Profesorul Nicolae Bocșan a reușit să formeze în jurul său o adevărată școală istoriografică, astfel că studenții, masteranzii și doctoranzii deveneau colaboratori și erau încurajați să participe, alături de profesor, la simpozioane și sesiuni de comunicări științifice, să continue pe direcțiile de cercetare deschise sau să abordeze noi teme de cercetare.

În ciuda faptului că, după terminarea studiilor preuniversitare a trăit și a activat în mediul universitar clujean, profesorul nu a uitat nici o clipă Banatul. Dincolo de lucrările și studiile despre istoria Banatului, a participat constant la simpozioane, lansări de carte, doctorate și alte manifestări cultural-artistice organizate în Timișoara, Lugoj, Reșița, Caransebeș, și bineînțeles la Bocșa.

M-au bucurat cuvintele de laudă și apreciere a revistei „Restituiri bănățene”, editată de Filiala Lugoj a Societății de Științe Istorice din România, și încurajările de a continua acest proiect, dar cel mai mult disponibilitatea de a publica în nr.3/2015 studiul „Un memorialist bănățean mai puțin cunoscut despre Marele Război Lae din Banat”. Din păcate, acest studiu a fost printre ultimele apărute antum.

Chiar dacă, nu am fost studentul sau doctorandul eminentului dascăl, m-am bucurat de aprecierile și recomandările domniei sale, inclusiv de propunerea de a coordona volumul de cultură din proiectul privind realizarea unei Enciclopedii a Banatului. De aceea, resimt despățirea de marele profesor și sunt convins că aceleași simțăminte îi animă pe toți cei care au avut privilegiul sa-l cunoască pe dascălul de excepție, istoricul de prestigiu și omul de aleasă omenie.

Profesorul Nicolae Bocșan a plecat prea repede dintre noi, dar a lăsat în urma sa o OPERĂ considerabilă și amintirea unui OM modest, altruist și exigent, un model de DASCĂL și ISTORIC.

Dumitru Tomoni